

LIETO VANHALINNA

Linnavuoren kaivaus

Esko Sarasmo 1959

Kertomus Liedon Vanhalinnan linnavuoren kaivauksista, jotka suoritettiin Turun Yliopiston toimesta Ester ja Mauno Vanhalinnan lahjoituksen varoilla 1-31.7.1959.

Kaivauksia johti maisteri Esko Saresno ja kartanpiirtäjäapulaisena oli hum.kand. Isto Kauhainen.

Kertomukseen liittyy valokuvat negatiiveina, alanumerot 1-82- kartat N 1-30 / 1959 ja profiilipiirrokset N 32-51/59, yleissilmäyskartta kaivausalueesta 1:100, valokuvien sijoituskarttakaavio sekä kiinteiden muinaisjäännösten hahmotelma-kartta. Esineitä alanumerot 523- 918 (jotka on merkitty karttoihin) sekä massatavaraa 919- 1058 sekä siitä edelleen yliopiston arkeologisen laitoksen numeroimina.

Kaivaus oli jatkoa edellisen kesän tutkimustyölle. Työtä aloitettaessa 1.7. todettiin tutkimusalueen säilyneen edellisen kesän jäljiltä jokseenkin koskemattomana. Vain jokunen ruutupaalu oli kastunut, ja muutamien kiven alle oli kurkistettu.

Pääosin kaivaustyö oli linnavuoren lakitasanteen tutkimuksen jatkamista, ja koko "linnanpiha" ehdittiinkin käydä läpi. Sen lisäksi koetettiin kallioperään asti kaivettujen kooojien avulla selvittää vuoren koillisrinteen kivikon rakennetta ja muurin paikkaa. Samoin pohjia myöten kaivettiin kaksi 4 x4 metrin koesalaa (VI:-VII:7-8 ja X -XI:13-14), jotka olivat erityisen mielenkiintoisia.

Muutoin tutkimuksessa noudatettiin samaa menettelytapaa kuin edellisenäkin kesänä. Ensinnäkin kuorittiin pintaturve n. 5 cm vahvuisena levynä. - Siinä ei ollut minkäänlaisia löydöksiä.-

Sen jälkeen suoritettiin pintavaaskitus metrin välein. (Siitä on erikseen ruutukartake). Yärsinaisen tutkimuksen kohteena oli kulttuurimaakerroksen pintaosa, paksuudeltaan 15-20 cm. Se kaivettiin kahtena kerroksena, ja kaikki kivet ja kiviladellmat jätettiin paikalleen.

Tarkoitus oli tällä tavalla saada linnavuoren niukoista kiinteiden rakenteiden jätteistä paras yleiskäsitys. Samalla varmistettaisiin, että kaivausten päätyttyä olisivat rakennejätteet vielä jäljellä, ja niistä kiintoisimmat voitaisiin valita ja kunnostaa yleisönkäyttövyksiksi. Yästä toisessa kaivausvaiheessa oli tarkoitus tutkia pohjia myöten ne paikat, jotka osoittautuvat tarpeellisiksi. Kuitenkin jo nytkin koko kaivausalueesta neljännes kaivettiin kalliopintaa asti tekemällä metrin levyisiä kooeja joka kolmen metrin päähän.

Koko uudelle kaivausalueelle tuli pituutta 20 m (ruuturivit X-XIX) ja leveyttä kalliolaan leveyden mukaan 12-36 m. Kun mukaan lasketaan v. 1957 kaivausalueella puhdistetut kallio-kolet ruuduissa II:-I, III:2 ja IV:1 sekä kooeja, tuli kaivetun alan laajuudeksi n. 475 m². Siitä oli kuitenkin jokseenkin paljasta kalliota n. 15 m².

Palopaikka.

Tutkimuksen yleissuunitelmasta poikenneista "syrjähy-pyistä", pohjia myöten kaivetuista aloista, oli yhtenä VI-VII:7-9. Syynä siihen oli, että v. 1958 kaivauksessa ruudussa VII:7 todettiin kovan tulonpidon merkkejä ja kooejassa VII:8 murunen kalkkilaastia. Nyt tätä paikkaa tutkittiin kaivamalla ensin eri suun- taisia kooeja, aina v. 1957 kaivausalueelle ulottuvia, ja lopulta keskeisin osa VI-VII: 7-8 kaivettiin jokseenkin kokonaan pohjaan asti (Kartta 31).

Kooeja V:8:ssa oli 25 cm syvyydesä pinnasta palomaan ja nokimaan välissä harmaan valkoes 1-5 cm vahvuunen kerrostuma.

Sitä jatkui vielä V:9:ssäkin. Näytti kuin olisi aikoinaan siinä maan pinnalle muodostunut muodoltaan epämääräinen kalkkilietelammikko. (Analyysiä kalkista ei tehty). Jotenkin oudolta tuntui kylläkin kalkkilaastin siainti palo- ja nokinaan välissä (prof. kartta 33), mutta ehkä se selittyy sillä, että linnan pihalla on tehty tasoitustöitä.

Yleensä tässä kaivauskohteessa oli ollut kovan, [”]tasisen savikentän päällä kova tuli. VII:7 rudussa palo- ja nokinaa löpui III kaivauskerroksessa (0,62-0,97), ja syvemmällä oli nokipiippista savea. - Erikoinen löydös oli III kaivauskerroksen pohjalla kallion pinnassa n. 40 cm syvällä ollut kampakeramiikalta näyttävä saviastianpala.

VI:10 koojassa oli palomaata 10 cm paksulta. Sen alla oli nokimaata ja harvaa kiviladellmaa. Kivissä ei ollut tulessaolon merkkejä. Foltettua luuta palomaassa oli runsaanlaisesti; eniten näytti sitä olevan noki- ja palomaan rajassa. III kaivauskerroksen kalliokoloissa oli pari keramiikan palaa ja tuohikäpyjä-[”]samalaisia, joita oli pintaosissakin. Hiiltä oli savi-kerroksen allakin. Palomasta tästä alkaen oli vasta syvemmällä.

Myös ruutua VIII:10 kaivettiin vähän paloalueen ääriä haettaessa. Kivet siinä oli pienhköjä \varnothing 5-10-20 cm, jokunen oli \varnothing 30-40 cm. Isot kivet olivat enimmältä pintaosassa. VIII:11:ssä oli vielä isompia kiviä, aina \varnothing 50 cm:kin. Ne muodostivat kynnyksen tapaisen reunan kivikon koillisrajaksi. Tiilisavea oli pieniä siruja VIII:11 : kán, jopa heti pintaturpeen alla.

Näin ison kaivelun tällä alueella aiheutti palomaan ohella kalkkilaasti ja tiilisaven palaset. Rakennuksen merkkejä niissä ensin unhoitettiin, mutta vähiin se jäi. Kalkkilaasti ei ollut muurauksen jäljiltä eikä tiilenmurujakaan ollut sen runsaammin kuin useissa muissakin paikoissa. Ilmeisesti tässä

Kuitenkin on ollut palanut rakennus. Palomaata oli n. 8 x 8 metrin alueella, paksuimmalti VI-VII:8-9:ssä. (Myöhemmin suoritettu täydennyskaivaus on ehkä selvittänyt palojätteen tarkemmin.) Rakennus näyttää olleen ilman tulisijaa. Todettakoon, että tämä palopaikka on linnapihan keskikohdalla ja vaikeimmin puolustettavan koillisreunan luona sen suojana olleen muurin tunnusissa. Pääportille on palopaikalta 25 m ja saman verran toisen kulkutien, koillisosan perukkaan. Jos linnassa yleensä on ollut keskeisenä rakenteena puinen vartio- ja taistelutorni, niin juuri tämä palopaikka voisi olla sen jätettä.

Uusi kaivausalue.

Eteläkulmuksessa kiveys oli harvaa ja epänääräistä, lähinnä kalliokolojen täytettä. Savimaa alkoi yleensä pintaturpeen alta, ja siinä oli löydöksiä mm. klininkiviä. Erittäin runsaasti sitä oli X:-1 ja 1:n a-b-neljänneksissä. Tämä klininkivikeskittymä oli jatkos edellisestä kesänä kaivetun runsaan klininingin alueelle IX:-1 ja 1:ssä. X:-1, 1 ja 2:ssa oli esi-
neitä myös noettomassa savikerroksessa ja pohjakallion pinnalla. (mm. naulat 562-3, 565, 572). X-XI:1:n II kaivauskerroksessa oli nekikerros ohut. Siinä oli klininkiviä ja hiilen muruja; alla oli kova savi. Suurimmat kersmiikan palat löytyivät XI:1:stä kannon paikalta. Nokimaassa siinä oli isoja kiviä ja hiilen si-
rujakin.

Tuunit.

Ruuduissa X-XI:2-3 oli kaksi vähäistä kohoumaa, joista jo turpeen pinnassa näkyi kiven kulmia. Turpeen poiston jälkeen ne oli tunnistettavissa tulisijoina. Niiden kivet olivat savikerroksen päällä, samalla tavalla kuin muutkin kivet samoilla tienoilla. Maa tulisijojen ympärillä sen sijaan oli murempaa kuin muualla.

Kiukaspohja.

Kaakkoinen kivikasa oli leveydeltään 2 (-2,4) m ja

pituukseltaan 2,6 (-2,8) m. Sen kivet olivat pienempiä ja reunamilla oli muutamia tulesta hapertuneitakin ja kivimurskaa. Ne lienevät olleet kiukaan lakikiviä. Suurimmat kivet olivat tulipesän reunamilla. Pesä oli 30-40 cm leveä ja n.120 cm pitkä. Sen suu antoi länteen. Kookkaampaa pesän peräkiveä ei enää ollut. Isot sivustakivet olivat nokisia, mutta eivät tulen murentamia.

Arinana oli nokipitoinen savi. Palomasta siinä ei ollut, mutta senttiä syvällä oli jo nokista kivimurskaa, olipa pesän suulla hevosenkengännaulakin (:650) kivimurskamaassa 3 cm syvällä. Pesäosa oli nyt siven matala, arina vain 10-15 cm reunakivien pintaa alempana.

Kiukaan kiveystä ei hajoitettu eikä kaivauksen tässä vaiheessa paljoo pengottu. Kivien alapintaa vastassa todettiin olevan ohut noesta mustaksi värjäytynyt kerros, sen alla oli nokimaskerros ja alinna puhdas savi. Poltettuja luita oli kivien allakin. Keramiikka näillä tienoin oli pääasiassa humuksen sekaisessa kulttuurimaassa ja sen alla.

Keittoliesi.

Kiukaan pohjaa vinottain vastapäätä ruuduissa XI-XII:2 oli toinen tulisijoista. Kooltaan se oli n. 1 x1 m, pesä 25-30 cm leveä ja 50-60 cm pitkä. Pesän suunta oli sama kuin kiukaassakin, mutta suu oli päinvastaisessa päässä, idässä. Tulisijojen suitten väliä oli 80 cm. Tätä välisolaa näytti joskus vähän kaivetun, mutta kiviin tuskin oli koskettu.

Tämän pikkupesän arina oli nokipitoista kivimurskan sekaista maata; pesän suulla oli nokea pienessä ^{kasautumana.} Arina ei tässäkin tulisijassa ollut sen syvämpi kuin kiukaassakaan. Saman tapaan olivat myös kivet savikerroksen päällä, ja niiden alla oli ohut noen mustaksi liettämä kerros maata.

Koska tämän pikkupesän ympärillä ei ollut pieniä kiuaskiviä, se varmaankin on ollut keittotarkoituksiin käytetty avoliesi. Tulisijan isohkot kivet ovat juuri sellaiseen tarkoitukseen sopi-

Vassa asennossa. - Tätäkään tulisijaa ei tutkittaessa rikottu.

Rakennus.

Kiukaanpohja oli sekä kooltaan että muodoltaan hyvin samantapainen kuin Unton Salon ruuduista II-III:4-5 v. 1957 löytämä ja tutkima tulisija. Hän on olettanut sen kuuluneen rakennukseen. Jo senkin vuoksi nyt löydetyn toisen kiukaanpohjan ympäristöä huolella tarkkailtiin ja koetettiin nokimaita, pylväänkoloja ja tukiviä etsimällä saada tietoja itse rakennuksesta. Nokimaita oli kuitenkin vain kiuaskivien syrjillä; muualla vain epämääräisiä löisiä. Rakennuksesta ei sen vuoksi kaivauksen aikana saatu selvyyttä.

Koska tulisijojen välissä ei ole voinut olla seinää, niiden on täytynyt sijaita samassa huoneessa. Lisäksi on oletettava, että käytännön syistä keittoliesi on ollut oviseinän puolella, ja silloin kiukaan paikaksi tulee huoneen keskiosa. Maaston puolesta tälle paikalle näytti hyvin sopivan n. 6x8 m kokoinen rakennus, jonka seinät olisivat tulipesien suuntaiset ja oviseinä keittolieden takana.

Vasta kun runsaimmat klininkiesiintymät merkittiin karttaan, ilmeni että ne kiertävät kiuasta n. 3 etäisyydellä keskiosasta mitattuna. Tämä vahvistaa olettamusta, että kiuas on todellakin sijainnut isohkon hirsirakennuksen keskellä. Hirsien raot ovat olleet savella tiivistetyt, ja rakennus on palanut. Klininki on palossa hyvinkin voinut varista melkoisesti levälleen ja toisaalta ei sitä ole kaikkien seinien kohdalle tarvinnut kertyä juuri ollenkaan. Sen vuoksi seinien tarkkaa sijaintia ei voi klininkään perusteella selvittää. Parhaiten näyttää seinien suunnaksi sopivan luode-kaakko ja koillinen -lounas eli kaivauskartan ruuduston ilmaisuunnat. Kivirivi XI:1:ssä olisi silloin myös seinän suuntainen ja samoin heikon nokialueen rajakin X-XI:1:ssä.

Jos yhden seinistä oletetaan olleen mainitun kivirivin kohdalla, rakennuksen kooksi voi klininkien perusteella arvioida n. 6 x 8 m. Lämmityskiuas tulisi tässäkin tapauksessa huoneen kes-

kelle, keittoliesi päätyseinään oven lähelle ja myös molemmat laakaveykset (X:1-2 ja XI:3 :ssa) jäisivät seinien sisäpuolelle.

Talli. (?)

Mahtotellun pirtin koillisseinän sijainti on oniten oletta muksen varassa, sillä kiinkii sillä kohdalla on vähän. Sen sijaan etäämmällä ruutujonoissa 5-7 sitä on runsaasti. Voidaan olettaa, että sillä kohdalla on ollut eriklinen lämpimäksi tiivistetty, mutta tulisijaten rakennus. Sen kooksi sopisi suunnilleen 5 x 5 m, ja seinien suunnaksi sama kuin pirtinkin. Tämä rakennus on ehkä ollut talli. Ruuduissa X-XI:1-7 oli nimittäin n. 4 x13 metrin alalla hevosenkengän nauvoja enemmän kuin missään muualla jo tutkitulla linnavuoren alueella. Tuhimmin niitä oli oletetun tallin paikalla, olipa siinä hevosenkengäkin. Pirtissä hevosenauvoja oli vain oletetussa ovensuupuoliskossa. Se selittyisi sillä, että oletettaisiin tässä olleen maslattia, ja että siinä on tilapäisesti pidetty hevosia talvisaikana.

Juuri tällä hevosenkengänauvojen alueella oli myös oniten keramiikan paloja. Runsaainn niitä oli pirtin keittolieden nurkkauksessa ja tallin kaakkoiskulmauksessa. Tämän voi katsoa tukevan olettamusta seinien kulkusuunnista. Koska kuitenkin molempia löydöslajeja on rakennusten oletetussa välisolassakin, on talli ehkä ollutkin pirtin yhteydessä, kylkiäisenä.

Tämän pirtin alueelta ei löytynyt koroja, rahoja eikä työkaluja, joita oli runsaanlaisesti v. 1957 tutkitun kiukaan ympäristössä. Vain reutanauloja oli paljonlaisesti paikalla, johon pirtin itänurkkaa on ajateltu. Pirtin asujat ilmeisesti eivät ole kuuluneet linnan haltiaväkeen.

Muualla tavatuista massatavaralöydöistä mainittakoon sita X:10:ssä, jossa sitä oli kahdessa paikassa yhteensä neljänneskilon verran. Se oli huokoista ja kevyttä ja tuskin pajakuonaa.

Paistenuotio.

Jo ennen kaivausta oli XIV-XVI: 4-6 :ssa heinäturvonaassa vähäinen kumpare. Tutkittaessa paljastui siinä ollut jokseenkin maatasoinen n. 5x5 m laajuinen nokimaaläiskä. Paksuutta oli 10-15 cm. Palanneen kiven murua siinä ei ollut, ja yllensäkin kiviä oli vain länsipuolella vähänlaisesti. Päälöydöksenä olivat isoimmat nokiset palamattoman luun palat. Niitä koottiin paperipusseihin nyytteeksi 10 kg, mutta melkoinen määrä jäi vielä jätemultien mukana. Luissa oli mm. hevosen, sian ja kalan jätteitä, ja ilmeisesti ne kaikki olivatkin aterijätteitä. Mustinta ja luupitoisinta oli maassa XVI:4-5:ssä. Tavanomaista kulttuurimaan löydösainesta, poltetun luun siruja, keramiikkaa ja runsaanlaisesti tiiliseven palasia oli nuotiomullissa myöskin.

Nuotipaikan alueella oli vähän palo- ja nokimaasta savikerroksen alla kalliota vastassa. Muualla oli savi kallion päällä. Tuohenpalasiakin nokimaan alla oli; muutamassa oli kapeita siisnoja kuin köyden säikeitä.

Muurin paikka.

Kuten jo alussa mainittiin, jatkettiin metrin levyisiä koojia rinteeseen taitteen yli aina rinnekivikon alueeseen asti: pyrittiin selvittämään kivikon rakenne ja löytämään muurin paikka.

Muurin perustana olisi oletettavasti olevan muita isompia kiviä, mutta leikkauksista ei sellaisia huomattu. Sen sijaan kaikkien viiden koojan seinämän profiilipiirroksessa näkyy lakitasan nettä vähän alempana ylärinteessä n. 2 metrin levyinen väli, jossa ei ole pohjalla savea. Saveamaton vyöhyke seurailee rinteeseen suuntaa juuri siihen tapaan kuin olettaisi puolustusmuurin kulkeneen. Silleinkin, kun linnavuorta uudelleen varustettiin ja sen yhteydessä savettiin, on tällä kohdalla ollut jokin rakennelma, ilmeisesti aikaisemman varusteluvaiheen muurin tai rintasuojan perusta. Sitä ei nähtävästi ole hajotettu, vaan on kelpuutettu edelleenkin käyttöön.

Rintavarustus.

Profiilileikkauksissa näkyi lisäksi metrin, toista päässä edellisestä ja alempana niinkään savettonen kallion päällä vahvan palo- noki- ja hiilipalamaan vyöhyke. Sen leveys oli 1,5- 2,5 m, ja pituutta kertyi n. 18 m, kun kaakkoispään n. 3 m mittainen, kapea ja vain nokimasta opeve osa luetaan mukaan.

Leveimmän vyöhykkeen kohdalta valittiin pohjia myöten tutkittavaksi 8 m² ala (X-XI:13-14). Turpeen poiston jälkeen siinä näkyi isokokoinen mullan sokainen kivikko (Kuvat 41, 42). Jo II kalvauskerroksen pohjatasolla, kun n. 20-30 cm pintakivikkoa oli poistettu, tuli vastaan savikerros, jonka pinnasta kivet pistivät esiin. (Kuvat 52, 53, kartta 14). Kun tätä III kerrosta, savikerrosta, kaivettiin, todettiin mustanien kivien olleen tulen murentamia. Savikerrostyksen alla oli sitten 20-40 cm paksuinen palomaakerros ja sen alla vasta oli mielenkiintoinen hiilikerrostuma (Kartta 15).

Siinä oli jätteitä tukevista hirsistä tehdystä lavasta, joka oli ollut kauttaaltaan tulessa ja sitten nopeasti sammunut, niin että hiiltymään kerinneet puun osat olivat säilyneet. On tietonkin mahdollista, että tässä todellakin olisi ollut lava, rinteeseen suuntautunut maasilta. Koska paikalla on suuria maakiviä, lavalla olisi täytynyt olla korkeahko alarakenne, mutta sellaisesta ei näkynyt merkkiäkään. Profiilipiirrosten mukaan hiilialueen alareuna nousee koko matkalla vain n. 70 cm. (4,60-3,90). Vaikkapa kaikkialla eivät reunimmaisista puista olisikaan hiiltyneet, nousu on kuitenkin niin pieni, että kyseessä ei voi olla ajosilta. Sellainen olisikin varmaan tehty ohuemmista ja poikittaissuuntaisista puista.

Hiiltyneen lavan jäännös ei voinekaan olla muuta kuin keuhnutta vaakasuorista hirsistä tehtyä rintasuojaa.

Hiiltyneistä jätteistä astujan yleensä varsin varmojen mittojen mukaan hirret ovat olleet tukevia, 6-10-14 tuumaisia. Tässä on mukana sekä latva että tyvimittoja. Nyt oli hiiltien ala n. 2,5 m leveä. Palannut seinämäkin lienee ollut suunnilleen sen korkuinen, mut

ta sen kaatua räjähätsessä ja maskiviin osuessa näyttää hirsiiä katkeilleen ehkä irronneen erilleenkin.

Seinämän pysyminen koossa näinkin hyvin selittyyne olettamalla sen olleen salvoseinä. Varvoja nurkanpäitä ei löytynyt, mutta luoteisreunan koojan luona oli pari suorassa kulmassa toisiinsa nähden olleita viistoja leikkauspintoja. - Liekö kooja sattunut juuri salvospaikan kohdalle. - Hiiltymän keskivaiheilla saman koojan lähellä oli 4-5 tumaisen kohtisuoraan seinämän läpi menneen parrun jäte. Se ei ollut painanut koloa maahan, joten se ei ole ollut seinämästä paljoe ulkoneva. Toinen samanlainen näytti olleen n. 80 sm päässä ylempänä. Ne ovat luultavasti olleet sisäpuolisia seinän kaatumista estäviä ankkuriparruja. Lisäksi on seinän sisäpuolella voinut olla parin metrin päässä toisistaan olevat pystysuuntaiset riukuparit, mutta havainnot siitä jäivät epävarmoiksi.

Masperä, johon seinämä on kaatunut, on ollut tavallista raivaamatonta humuspintaista kivikkoista rinnettä. Muutamassa kohdassa siinä oli pieni parin sentin vahvuinen savikerros, ja savea oli hiukan erään matalan maskiven päälläkin, hirsihillen alla. Tämä vähäinen savimäärä on saattanut valua pohjalle silloin, kun koko hiiltymän kohta on savettu. Kiviä lienee vierinyt hirsien ^{pääille} jo silloin, kun palamatonta puuta on ollut hiiltymän päällä. - Erään kiven alla oli lehoe puuta hiilen päällä. -

Kalanutta savea tai kiininkiä ei ollut; savensekaista palomasta oli hiilten lomassa. Sellaisen allahan koko hiilikerrostuma oli. Miten tämä paksu palomaakerros on syntynyt, ei kaivauksessa selvinnyt. Liekö siinä palannut varustuksen muita hirsiosia tai jokin toinen rintavarustus, jää arvailun varaan.

Nyt tutkittu rintavarustus on ehkä koko matkaltaan ollut samankorkuinen, n. 2,3 m, mutta ei ole kaikkialla yhtä paljon hiiltynyt ja säilynyt. Luultavasti se on siainnut jo mainituilla muuri-
alustalla ja sen verran korkealla, että on kaatuessaan lentänyt metrin tai perinkin päähän.

Kesäkaivausten anti oli runsas ja monipuolinen. Tuloksista on edellä selostettu palaneen hallin tai tornin paikka, kaksitulisijainen pirtti, talli, paistonuotio, muurin siaini ja rinta-varustus. On oikeastaan ennenaikaista ja ehkä aiheutontakin jo kaivauskertomuksessa tähän tapaan yrittää selvittää kaivausten tuloksia. Päteviä päätelmiä voidaan varmemmin tehdä vasta sitten, kun koko materiaali on huolella käyty läpi.

Kun tutkimussuunnitelmaan kuitenkin kuului, että tämän ensimmäisen kaivausvaiheen jälkeen suoritettaisiin täydennyskaivauksia niissä kohteissa, jotka osoittautuvat kiinnostaviksi ja joista lisätutkimus voi antaa lisätietoja, on varmaan hyödyllistä tällaisia kohteita jo nyt katsastella. Vaikkapa siis edellä esitetyistä tutkimustuloksista osa jäisikin olettanukseksi, sellainenkin on hydyksi työhypoteesina.

Esineitä kaivauksessa kertyi yli 400, niistä tosin n. 80 on erilaisia nauloja ja niittejä. Muita puurakenteiden käytön muistoja olivat monet haat, koukut ja kahden putkilukon osat. N. 115 löydöksistä oli hevosenkengän nauloja, osa käytettyjä, osa käyttämättömiä. Hevosenkenkiä tuli kaksi ohjää ja paloja kahdesta. Särkyneet ratsukuolaimet valaisivat osaltaan hevosten käyttöä.

Malous- ja tarvekaluja saatiin melko runsas valikoima: puukkoja ja paloja 13, talttoja ja purasimia useita, jääkenkiä 6, keritsimien eli saksien puolikas, pajapihdin leuka, tulusrauta, pronssinen silmäneula, kovasimia yms.

Asepuolen esineistöä tuli vain tikarin väistintanko ja n. 40 nuolenkärkeä, montaa mallia ja tyyppiä, joukossa meillä ennestään tuntemattomakin.

Koruja ja puvustotarvikkeita oli mm. 4 lasihelmeä, pronssinen ja hopeinen sormus, pronssinen koristekulkunen, pari vyön solkea ja hevosenkengäsoljen neula. - Hopearahoja löytyi kaksi.

Tampere, 28.3.1970

Esko J. Järvelä

LIETO, VANHALINNAN LINNAVUORI

Kaivauskartat v .1959.

✓	Nr (2/59	VI:7-8	II k	1:20
✓	} 3	VI:9	II	"
		4	VII:7-8	II
✓	5	VI-VII:7-8	III	"
<i>puuttuu</i>	6	VII:7	IV	"
✓	7	IX:13-16	koeoja	"
✓	8	X-XI: -1-2		"
✓	9	" : 3-5		"
✓	10	" : 6-8		"
✓	11	" : 9-11		"
✓	12	" :12-14		"
✓	13	" :15-17		"
✓	14	" :13-14	III k	"
✓	15	" : "	IV varustus	"
✓	16	XII-XIII:-1-2		"
✓	17	" : 3-5		"
✓	18	" : 6-8		"
✓	19	" : 9-11		"
✓	20	XIII: 12-15	koeoja	"
✓	21	XIV-XV :-1 - 2		"
✓	22	" : 3-5		"
✓	23	" : 6-8 6-8		"
✓	24	" : 9-8 9-11		"
✓	25	XVI-XVII:-1 - 2		"
✓	26	" : 3-5		"
✓	27	" : 6-7 6-8		"
✓	28	" : 9-11		"
✓	29	XVIII-XIX: 3-5		"
✓	30	" : 6-8		"

ψ 15a X-XI : 13-14 V k

N ^o	31/59	paikallis-profiilien yleissilmäys	L:40
v	{ 32	prof. V /VI :6-7	1:10
	{ 33	" " :8-9	"
v	34	" " :10-12	1:20
v	35	" " :13-14 -15	"
v	{ 36 a-b	" VI,VII: 7,8	1:10
	{ 37	" VII :8-9	"
	{ 38	" " :8	"
v	{ 39	" VIII :8-10	1:20
	{ 40	" " :11-13	"
v	41	" " :14-16	"
v	42	" IX : 8-10	"
v	43	" " :11-13 11-14	"
v	44	" " :14-16 15-16	"
	{ 45	" XI :-1 - 1	"
	{ 46	" " :2- 3 4	"
v	{ 47	" " : 1 4-6	"
	{ 48	" " : 7- 1 9	"
	{ 49	" " : 1 9 -10	"
v	{ 50	" " :11-13	"
	{ 51	" " :14-16	"

LAATIKOSSA MYÖS LUETTELOON MERKITTÄVÄMÄÄ KARTTOJA,
 IS. 18.6.1975

LIETO, VANHALINMAN LINNAVUORI

Valokuvat kaivauksesta v. 1959

2/7

1 a-b (panor), yleisk. v. 1959 kaivausalueesta ennen teekotusta,
et.lounaasta

2-3 Rinnettä, alaosaa puhdistettuna , rinteän taitetta
idästä

4 " koeoja XII:16 ja prof. paikka, turve poistettu
idästä

3/7

5 " " " ylhäältä

6-7 Uunien paikka ja ympäristö

et.lounaasta

8

"

luoteesta

4/7

9-10

"

länsilounaasta

11

"

ja koillissivusta kaivettuna -luoteesta

6/7

12

"

koeojan IX takaa -itäkoillisesta

13 Epämääräinen tulisija IX:n leikkauksessa - kaakosta

14 a-b (panor) Yleisk. pääljnalta, I k kaivettu,-pohjoisesta

15 Ruutujono 3 ja kiukaan kiviä XI:3 :ssa - kaakosta

16

"

"

- luoteesta

8/7

17 Yleisk. edessä koeoja IX - et . lounaasta

9/7

18 a-b " (panor), koko kaivausalue, I k kiveys - lännestä

19-20 Ruuturivi X:3-11.

-kaakosta.

28 Kaivajat, Tuorlan miehet kuorii turvetta.

29 Epämääräinen tulisija , turpeen alla

14/7

30 Faistonuction sija XV:4 -

lounaasta

31

"

, pinta poistettu

-itäkaakosta

18/7

32 Kivirivi X:7, keskeltä I k kaivettu

-kaakosta

33 a-b Yleisk.(panor), I kaiv.vaihe suoritettu, kivet paikoillaan
-pohjisesta

34 a-b

"

"

"

"

-kollisesta

- 35 Pohj. kulmausta vesotaan -etelästä
- 36 Koeoja IX (?), kiven alla nokijuova -idästä
- 37 Yleisk. profiilin kohdalta, I k kaivettu - itäkoillisesta
- 38 a-b " (panor) " " -länsilounaasta
- 39 Prof. alarinteessä, ruuturivi X:16, 15, 14 - itäkoillisesta
- 40 Rinteen alaosa, turve poistettuna (kiveys samanlaista kuin varustuksen kohdallakin) edessä IX:16, takana X-XI:15-16 -kaakosta
- 41 Koeojan paikka XI:16 turp. poiston jälk. (iso pintakivikko) -itäkoillisesta
- 42 " XI:15 (lähikuva) "
- 43 Rinteen taite XVI:10:stä, kaksi koeoja kaivettu -luoteesta
- 24/7
- 44 Koeojan alkupään prof.XI:-1 ja :1 + kaivajia - idästä
- 45 " " " , kiukaan kiviä oikealla -luoteesta
- 46 a-b Yleisk. (panor) I kaivausvaihe suoritettu, kivet paikoillaan, koeoja XI näkyy, -kaakosta
- 47 " I kaivausvaiheen jälkeen kalliolta -lounaasta
- 48 " paistonuotio notkossa -et.lounaasta
- 49 " I kaivausvaihe suoritettu, melko yhtenäinen paljastunut kiveys, pohj. kulmaa kartoitetaan, prof. XI:1-2 -ätäläloun.ssä
- 50 Kiuas, II k kaivettu, vas.I k -et.kaakosta
- 51 Molemmat tulisijat , II k, edessä XI:-1 ja X:-1-lounaasta
- 52 Rintavarustus, II kerroksen savipohja esillä kivineen -luoteesta
- 53 " alarinteestä, kivet pystysä savikerroksessa, pohj.koillisest.
- 54 =52 osa kivistä poistettu, osa tulen murentamia -luoteesta
- 55 " alarinteestä, koeoja XI taustalla -itäkaakosta
- 55 a " värikuva profiilista, savea mullassa heikostä, oik. harmaa kova savi -lounaasta
- 56 " kaivettu kohtaa palomaan tasoon, kiven mukuroita ja murenneita kiviä - länsiluoteesta

- 57 Koeoja IX, palomasta kaivetaan varus. kohdalta -länsilounaasta
- 58 " XI " " " " "
- 60 " V:8 (=prof. pirros 33), palopaikka, kerrokset:palomaa,kalkkilaasti, nokimaa, savi , (noki, ei näy)-luoteesta
- 61 Tulisijat, oik. ja vas. laakaryhmät. Paalun turve= maanpinnan taso -ka kosta
- 62 " puhdistettuina -luoteesta
- 63 Varustus, hiiltymät esillä -lounaasta
- 64 " hiiltä näkyy kallion päällä prof. kohdalla -länsiluoteesta
- 65 " " kallionluiskalla ja kiviladelman allakin , hirttä etualalla. - idästä
- 66 Keittoliesi , ylhäältä XI:2 -länneestä
- 67 Kiuas " pikkukiukaan päältä -luoteesta
- 68 Tulisijat ja kahden puolen laattaryhmät (X:2, XI:3) -etelästä
- 69 " " " " -lounasta
- 69 a Varustus, Isto "auhanen mittaa hiiltyneitä hirssiä
- 70 " , taustalla prof. XI:13 6 etelästä
- 71 Koeoja ja prof XIII -lounaasta
- 72 " V ylhäältä,kallioperän muoto portainen-länsilounaasta
- 73 " V alhaalta, maapeitteen paksuus näkyy -koillisesta
- 74 a-b Yleiskuva (panor) v. 1958 ja 59 kaivausalueet työn päättyessä prof. XI viimeistelyssä, keskipaalu, -et. lounaasta
- 75 a-b " (panor) # edellinen, edessä XIV:4 ja paistonuotipaikka, II k kaivettu -itäkoillisesta
- 76 " paistonuotipaikasta II k osaksi kaivettu, kivet paikoillaan -luoteesta
- 77 Varustus, rengaspuikkoja hirsien väleissä, taust. kiven päällä puhdas savi -itäkaakosta
- 78 Kiukaanpohja , puhdistettuna, ylhäältä -luoteesta
- 79 Varustustaleikkauksessa koeoja IX - pohj.luoteesta
- 80 Kahvitauko, Ester Wanhalinna Ainikki Sarasmon avustamana teki tätä työn tuostakin.
- 81 Kaivajat "loppukuvaelmassa", seisomassa:Jokinen, Kustaa, Rosli, Ber Vakonen, Tuula;Sarasmo, Esko-istuu:Lahti,S; Hernelahti,S; Keuhanen,I jaSaario.Fr.

Tampere 31.3.1970

Esihistoriallinen Osasto.

Oheisena lähetän kopion Liedon Vanhalinnan linnavuoren kesän 1959 kaivauksen kertomuksesta. Mukana on myös karttojen luettelo ja valokuvien tekstejä.

Varsinaiset kaivauskartat ja profiilit on jo aikoinaan piirtänyt puhtaaksi Isto Kauhanen. Sen vuoksi alkuperäiskartat lienevät Turun Yliopistolle tarpeettomia. Voinette halutesanne pyytää ne Kansallismuseoon. Alkuperäiskartat ovat hyvin selvät ja asultaan siistit.

Tervehtien

Esko Sarasmo
Esko Sarasmo